

Nükleer santral bize çok mu lazım?

TÜRKİYE gelişmekte olan bir ülke. Gelişmekte olduğu için de elektrik talebi ve tüketimi artan bir ülke.

Enerji Bakanlığı'nın bugünden 2020'ye doğru hazırladığı iki temel enerji talep artışı senaryosu var. Bunlardan biri 'kötümser' diğeri 'iyimser' senaryolar.

Her iki senaryoda da, 2017 yılında, yani sadece dört yıl sonra üretimin talebi karşılamayacağı öngörülmüyor.

Üretim dediğiniz, öyle bir günde sağlanamıyor. Onun da çok önceden planlanmış olması lazım ki, günü geldiğinde devreye girsin.

Mesela Türkiye, Rusya ile Mersin Akkuyu'da bir nükleer santral yapmak için anlaştı. Plana göre bu santralin ilk ünitesinin 2020 yılında devreye girmesi bekleniyor. Ama henüz santral inşaatına başlanmadığını, ne zaman başlanacağını bilinmediğini de söylemem lazım. Başlıktaki soruya gelelim: Başka türlü panlanmadığı için nükleer santral bize lazım. Hesaba göre, 2020'de ilk ünite devreye girdiğinde, nükleerden gelen enerji, artan talebin yüzde 30-38'ini karşılayacak. Santral gecikirse veya hiç yapılmazsa bu talebin nasıl karşılanacağı belirsiz.

Nükleer santral konusu, dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de toplum nezdinde son derece tartışmalı, son derece netameli bir konu.

O yüzden yazıya ülkemizin enerji yumurtalarını nükleer sepetine zaten koymuş olduğunu hatırlatarak başladım. Şu an durumumuz seçenezsiz gibi gözüküyor. Ama yine de bizim nükleeri tartışmamız gerek.

Kimileri, 'Ülkemizde de bu teknoloji olsun' diyor, milliyetçi sebeplerle nükleeri savunuyor. Bu savunma en azından Akkuyu için doğru değil. Akkuyu'daki santral 'bizim' olmayacak. Türkiye esasen Rus devlet şirketinden elektrik alacak. Santral Rusların olacak.

İşin ilginç bu santral Türkiye'ye gerekmediği kadar çok ucuza mal olacak. Dünyada örneği görülmemiş biçimde Rus şirketi santralin bütün finansmanını üstleniyor, bizim devletimizden neredeyse (elektrik alım garantisi hariç) hiçbir şey istemiyor.

Türkiye'nin 'garanti alırım' dediği elektrik fiyatı da, santralin maliyetinin altında aslında.

O zaman da akla tuhaf sorular geliyor. Rus eniştemiz bizi neden öpüyor acaba?

Ya bu anlaşmada zarar ettiklerini söyleyip bu santrali hiç yapmayacaklar ya da kar etmek için bir yerlerden giderlerini azaltacaklar. Nereden azaltılabilir? Elbette güvenlikten.

O yüzden Türkiye'nin santral inşaatında özellikle çok dikkatli olması, dökülecek betonun kalitesinden kalınlığına kadar her şeyi çok sıkı denetlemesi gerekiyor.

Bizim ülke olarak yeterince hazır olmadığımız, uluslararası standartlardan ise fersah fersah uzakta olduğumuz konu, denetim, daha doğrusu denetleyici otorite.

Bir an şunu düşünün: Yıl olmuş 2019 ve denetleyici otorite santral betonunun olması gerekenden daha kalitesiz ve daha ince olduğunu saptamış. Acaba hükümetin bir bağlı kuruluşu olan şu anki Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, 'Yıkın bu betonu, bu benim standartlarımın altında' diyebilir mi? Yoksa TAEK'in doğrudan amiri olan Enerji Bakanlığı'nın 'Yoksa seneye Türkiye elektriksiz kalır' kaygılarını düşünüp betondaki kalitesizliği görmezden mi gelir?

O yüzden santralla ilgili denetleyici otorite konusunda çok dikkatli olmamız, yeterli bilgiyle hareket etmemiz gerekiyor.

Bir başka konu, nükleer atıklar konusu. Eldeki anlaşma rüya gibi. Ruslar, 'Atık maddeyi de biz alıp götüreceğiz' diyor. Bu dünyada benzeri olmayan bir şey.

Peki ama götürülebilirler mi? Nükleer atık derken neden söz ettiğimizi bilmemiz lazım.

O 'atık' denen malzeme, yıllarca, hatta onyıllarca santral sahasında beklemek, özel olarak soğutulmak zorunda. Çünkü bir kere reaksiyona girmiş olan uranyuma 'Tamam sen artık reaksiyonları durdur' denilemiyor. O yüzden, eğer santralin ömrü 60 yılsa, Rus şirketiyle en azından 90 yılı bulacak bir evlilik yaptığımız hiç unutulmamalı.

* * *

Bu yazıdaki bütün bilgileri Ekonomi ve Dış Politika Araştırma Merkezi EDAM'ın bu yıl ikincisini hazırladığı 'Nükleer Enerjiye Genişte Türkiye Modeli' başlıklı raporundan aldım. Raporu, EDAM Başkanı Sinan Ülgen, Yıldız Teknik Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hasan Saygın, Sabancı Üniversitesinden Doç. Dr. İzak Atiyas ve Boğaziçi Üniversitesinden Doç. Dr. Gürkan Kumbaroğlu hazırladı, onlara Aaron Stein ve Deniz Sanin de yardımcı oldu.

Raporu bütün ilgililere tavsiye ederim.